

WORK IN PROGRESS - 2025

Återinför garantipensionen för pensionärer bosatta utomlands

Resolutionsmottagare

Finansdepartementet
Socialdepartementet
Socialförsäkringsutskottet

Problemformulering

Garantipensionen är ett grundskydd i den allmänna pensionen som är till för att den som har haft liten eller ingen arbetsinkomst ändå ska kunna ha en rimlig levnadsstandard som pensionär.¹ Den är vanligare bland kvinnor² eftersom kvinnor i många generationer har tagit ett större ansvar för hem och familj. Det har lett till färre arbetade timmar och därmed lägre pensionsavsättningar. Att kvinnor dessutom historiskt varit överrepresenterade i låglöneyrken bidrar ytterligare till deras lägre pensioner.

Vid årsskiftet 2022/23 upphörde rätten att ta med garantipensionen utanför Sverige, något som tidigare var tillåtet. Beslutet drabbade närmare 58 000 pensionärer bosatta i ett annat EU/EES-land.³ Bakgrunden till beslutet var en EU-dom från 2017 där garantipensionen klassificerades som en minimiförmån.⁴ En sådan minimiförmån betalas endast ut till personer som är bosatta i det land som beviljar förmånen. Att svenska pensionärer bosatta i annat EU/EES-land kunde ha kvar rätten till garantipensionen fram till årsskiftet 2022/23 berodde på tillfällig lagstiftning i Sverige.⁵

¹ Pensionsmyndigheten. Pensionsutvecklingen för de fyra typfallen - svar på regleringsbrevsuppdrag 2023. <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/rapporter/Pensionsutvecklingen-for-de-fyra-typfallen-2023>

² Pensionsmyndigheten. <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik/publikationer/pensionsaldrar-arbetslivets-langd-2023/>

³ Pensionsmyndigheten, 2022. "Bosatta utanför Sverige får inte längre garantipension". Pensionsmyndigheten.se. [<https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/pressrum/bosatta-utanfor-sverige-far-inte-langre-garantipension>].

⁴ EUR-Lex, 2017. "Begäran om förhandsavgörande - Social trygghet för migrerande arbetstagare - Förordning (EEG) nr 1408/71 - Artikel 46.2 - Artikel 47.1 d – Artikel 50 – Garantipension - Minimiförmån - Beräkning av pensionsrättigheter". Eur-lex.europa.eu. [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A62016CJ0189>].

⁵ Pensionsmyndigheten, [2022], *Garantipension upphör för utlandsbosatta*, Tillgänglig via: <https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/nyheter/garantipension-upphor-for-utlandsbosatta>.

I drygt två år har nu pensionärer bosatta i ett annat EU/EES-land, som tidigare beviljats garantipension, levt utan denna inkomst. Det innebär stora utmaningar med att få pengarna att räcka till mat, hyra, räkningar och mediciner. Svenskar i Världen kontaktas regelbundet av drabbade pensionärer som beskriver en mycket bekymmersam livssituation, en situation som dessutom förvärrats av generellt stigande priser på bland annat livsmedel och uppvärmning.

Utöver försämrade ekonomi hotas även uppehållsrätten i det land de bor i. För att få uppehållsrätt som EU-medborgare och tillika pensionär krävs nämligen förmågan att kunna försörja sig utan bidrag från boendelandet, samt en heltäckande sjukförsäkring.⁶ Pensionärer som bott kontinuerligt i ett EU-land i mer än fem berörs inte av motsvarande regler.

Att ställas inför sådana konsekvenser – utan förvarning och utan möjlighet att anpassa sig – har med rätta väckt starka känslor. I den statliga utredningen ”Grundpension – några anslutande frågor” (SOU 2020:32) betonas vikten av förutsägbarhet och trygghet för pensionärer:

*”Att personer som har planerat inför pensionen utifrån hittillsvarande tillämpning och personer som redan har garantipension, ska hamna i en situation där de ekonomiska förutsättningarna ändras utan någon möjlighet till framförhållning bedömdes som orimligt”.*⁷

Också på EU-nivå finns tydliga principer. Den femtonde principen i den europeiska pelaren för sociala rättigheter lyder:

*”Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att förvärva pensionsrättigheter. Alla äldre har rätt till resurser som garanterar ett värdigt liv.”*⁸

⁶ European Commission, [2024], *Upphållsrätt*, Your Europe, Tillgänglig via: https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/residence-rights/index_sv.htm#pensioners-1.

⁷ Lundahl, M., [2020], *Grundpension – några anslutande frågor*, Sveriges Regering, Tillgänglig via: <https://www.regeringen.se/contentassets/b362202c4d1b40d199af22407c7d21fc/Grundpension-nagra-anslutande-fragor.pdf>.

⁸ Europeiska kommissionen, [2017], *Europeiska pelaren för sociala rättigheter – 20 principer*, Tillgänglig via: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv.

Lösningsförslag

Mot bakgrund av ovanstående anser Svenskar i Världen att riksdagens beslut om borttagande av garantipensionen, som togs i riksdagen den 22 juni 2022, är oskäligt.⁹

Svenskar i Världen förespråkar i första hand att den som beviljas svensk garantipension ska kunna ta med den till ett annat EU/EES-land - precis som tidigare.

Som en kompromiss anser vi att de pensionärer som redan hade beviljats garantipension, men förlorade den vid årsskiftet 2022/23, ska få den tillbaka och behålla den livet ut – även om de fortsatt är bosatta i ett annat EU/EES-land. Det skulle ge dem en rimlig möjlighet att leva vidare utifrån de premisser som var gällande när de gick i pension.

⁹ Sveriges riksdag, [2022], *Extra ändringsbudget för 2022 - Vårändringsbudget för 2022 och stöd till Ukraina*, Tillgänglig via: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/extra-andringsbudget-for-2022--varandringsbudget_H901FiU49#stepBeslut.